

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งสรุปการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สมมุติฐานในการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ที่มีขนาดต่างกัน

สมมุติฐานในการวิจัย

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ที่มีขนาดต่างกันมีความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขนาด คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 209 แห่ง
2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งได้จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 สุ่มตัวอย่างตามขนาดสถานศึกษา ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้จำนวนสถานศึกษา 179 แห่งดังนี้

- 2.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 72 แห่ง
- 2.2 สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 76 แห่ง
- 2.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 31 แห่ง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ประเมินความพร้อมการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2539 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความพร้อมในเชิงปริมาณ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ จำนวนนักเรียน ขนาดสถานศึกษา บุคลากร ห้องเรียนและ อาคารประกอบ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความพร้อมในเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับ ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ตามหมวดงานที่สถานศึกษาปฏิบัติ ได้แก่ จำนวน 105 ข้อ
แยกเป็น 5 หมวด ได้แก่

- หมวดที่ 1 การบริหารทั่วไป 14 ข้อ
- หมวดที่ 2 งานธุรการ 23 ข้อ
- หมวดที่ 3 งานวิชาการ 25 ข้อ
- หมวดที่ 6 โรงเรียนกับชุมชน 20 ข้อ
- หมวดที่ 7 การบริหารอาคารสถานที่ 23 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พร้อมแบบสอบถาม ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาทุกแห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 179 แห่ง และรวบรวมไว้ที่ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา (สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแต่ละ ศูนย์ ฯ ด้วยตัวเอง ได้แบบสอบถามคืนครบตามจำนวนที่โครงการคือ 179 ฉบับ (ขนาดเล็ก 72 ฉบับ ขนาดกลาง 76 ฉบับและขนาดใหญ่ 31 ฉบับ)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับ ด้านปริมาณของสถานศึกษาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. นำข้อมูลอัตราส่วน ครู : นักเรียน ของสถานศึกษาแยกตามขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน ของ ก.ค. (1 : 18)
2. นำข้อมูลอัตราส่วน จำนวนภารโรง : สถานศึกษา แยกตามขนาดสถานศึกษาเล็ก กลาง ใหญ่ เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา (โรงเรียนละ 2 คน)
3. นำข้อมูล อัตราส่วนอาคารประกอบ : สถานศึกษาแยกตามขนาดสถานศึกษาเล็ก กลาง ใหญ่ เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา (สถานศึกษาละ 1 อาคาร)

ตอนที่ 2 ความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับ ด้านคุณภาพ วิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. นำข้อมูลวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 เป็นภาพรวมทุกหมวด แยกเป็นรายหมวด และรายด้าน แยกตามขนาดสถานศึกษา เล็ก กลาง ใหญ่

2. ทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน(Homogeneity of Variances) ของระดับความพร้อมแต่ละหมวดก่อน เพื่อดูว่าข้อมูลหรือระดับความพร้อมของสถานศึกษาแต่ละกลุ่มมีความแปรปรวนเท่ากันตามเงื่อนไขของการใช้ F-test หรือไม่โดยใช้ Levene's Test เมื่อพบว่า

2.1 ระดับความพร้อมของแต่ละกลุ่มสถานศึกษามีความแปรปรวนเท่ากัน แสดงว่าข้อมูลเป็นไปตามเงื่อนไขของ F-test ก็ได้ทำการทดสอบความแตกต่างของความพร้อมระหว่างกลุ่มโดยรวม โดยใช้ F - test เมื่อพบว่า ค่า F - statistics มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ก็ได้ทำการทดสอบความแตกต่างของระดับความพร้อมเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการ Least Significance Difference (LSD) เพราะวิธีการของ LSD มีเงื่อนไขว่าความแปรปรวนของแต่ละกลุ่มต้องเท่ากัน

2.2 ระดับความพร้อม ของแต่ละกลุ่มสถานศึกษามีความแปรปรวนไม่เท่ากัน แสดงว่าข้อมูลไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของ F-test ถ้านำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วย F-test จะเกิดความคลาดเคลื่อนได้จึงทำการทดสอบความแตกต่างของระดับความพร้อมระหว่างกลุ่มโดยรวม

โดยใช้การทดสอบของ บราวน์ ฟอริไซท์ (Brown - Forsythe Test) เมื่อพบว่า ค่า Brown - Forsythe statistics มีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ก็ได้ทำการทดสอบความแตกต่างของระดับความพร้อมเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ เกมส์ โยเวลล์ (Games - Howell) เพราะวิธีการของ Games - Howell ไม่มีเงื่อนไขว่าความแปรปรวนของแต่ละกลุ่มต้องเท่ากัน

สรุปผล

การเปรียบเทียบความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 สรุปผลได้ดังนี้

ในภาพรวมสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 ที่มีขนาดต่างกันมีความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับแตกต่างกัน โดยที่สถานศึกษาขนาดเล็กมีความพร้อมระดับปานกลาง สถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมระดับมาก และสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมระดับมาก

ซึ่งจำแนกเป็นหมวดและด้าน ดังนี้

1. ด้านปริมาณสถานศึกษาขนาดเล็กมีความพร้อมด้านบุคลากรครูมากกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ แต่สถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่มากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก

2. ด้านคุณภาพ เมื่อเปรียบเทียบกันพบว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับมากกว่า สถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ยกเว้น ความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับด้านคุณภาพหมวดที่สถานศึกษาขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับไม่แตกต่างกัน ได้แก่ หมวดที่ 1 การบริหารทั่วไป ด้านการจัดองค์กร และด้านการวางแผนปฏิบัติของโรงเรียน หมวดที่ 2 งานธุรการ ด้านการวางแผนงานธุรการ ด้านการบริหารงานสารบรรณ ด้านการบริหารการเงินและการบัญชี และด้านการบริหารงานพัสดุ หมวดที่ 6 โรงเรียนกับชุมชน ด้านการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมวดที่ 7 การบริหารอาคารสถานที่ ด้านการบริหารอาคารโรงอาหาร ด้านการบริหารอาคารห้องน้ำ-ห้องส้วม ด้านบริหารบริเวณโรงเรียน นอกจากนี้ ยังมีสถานศึกษาขนาดกลาง กับสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับ ไม่แตกต่างกัน ได้แก่ หมวดที่ 7 การบริหารอาคารสถานที่ ด้านการบริหารอาคารโรงฝึกงาน การบริหารอาคารหอประชุม และด้านการบริหาร อาคารพลศึกษา

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ที่มีขนาดต่างกัน มีประเด็นที่น่าสนใจ ควรนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับด้านปริมาณ

1.1 อัตราส่วนครู : นักเรียน สถานศึกษาขนาดเล็กมี มีความพร้อมมากกว่า สถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ กล่าวคือ อัตราส่วนครูต่อนักเรียนครบตามเกณฑ์มากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ในแต่ละปี การศึกษามีจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง สถานศึกษาที่เป็นที่นิยมของผู้ปกครองต่างสนใจนำเด็กเข้าเรียนทั้งที่เป็นนักเรียนนอกเขตบริการ หรืออาจเกิดจากการขยายตัวของชุมชนที่เข้าทำงานอุตสาหกรรม แต่จำนวนครูยังมีจำนวนเท่าเดิมจึงทำให้อัตราครูต่อนักเรียนต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับตามเกณฑ์ของ ก.ค.(1: 18) ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 56-57) ได้รายงานการประเมินผล 1 ทศวรรษ โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาปีการศึกษา 2533 - 2542 เส้นทางสู่การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี พบว่า ในด้านปัจจัยการดำเนินงาน จำนวนครูที่สอนระดับชั้นมัธยมในปีแรกมีสัดส่วนน้อยและเพิ่มมากที่สุด ในปีการศึกษา 2542 และเช่นเดียวกันกับ ฉลอง นาคะ (2545 : 115) ที่ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่อยู่ในตำบลนำร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่พบว่า ครูมีงานพิเศษต้องรับผิดชอบมาก จำนวนครูต่อนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ ขัดแย้งกับ ผลการวิจัยของ เฉลิมพล พิณทอง (2542 : 125) ที่ศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ที่พบว่า ในภาพรวมมีความพร้อมในด้านปริมาณครูสูงมาก(ครู : นักเรียน 1 : 17) คือครูกระจุกอยู่ในสถานศึกษาใหญ่และขาดแคลนครูในสถานศึกษาขนาดเล็กในชนบท

1.2 จำนวนนักการศึกษาโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบตามเกณฑ์มาตรฐานแล้ว พบว่า สถานศึกษาทุกขนาดไม่มีความพร้อม กล่าวคือ สถานศึกษาทุกขนาดขาดนักการศึกษาโรงเรียนเมื่อเทียบตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดเป็นการกำหนดให้โรงเรียนมัธยมซึ่งเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีนักเรียนจำนวนมาก อาคารเรียนหลายหลัง ห้องเรียนก็มาก

ส่วนสถานศึกษาที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 นั้นส่วนมากเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลางมีนักการศึกษาโรงเรียนเพียง 1 คน หรือไม่มี จึงทำให้มีจำนวนนักการศึกษาโรงเรียนไม่ครบเกณฑ์มาตรฐาน คือจำนวน 2 คน

1.3 ด้านอาคารประกอบ เมื่อเปรียบเทียบตามเกณฑ์มาตรฐานแล้ว พบว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาขนาดกลางมีจำนวนนักเรียนน้อยไม่ถึงเกณฑ์ที่จะได้รับการจัดสรรอาคารประกอบ เนื่องจากในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณสิ่งก่อสร้าง อาคารประกอบส่วนหนึ่งคิดจากจำนวนของนักเรียนซึ่งในสภาพที่เป็นจริงบางแห่งยังไม่มีอาคารประกอบหรือมีก็ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน สอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535 : 87) ได้รายงานการประเมินโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับจากระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี พบว่า ในการดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาสถานศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการขาดแคลนอาคาร สถานที่ ที่จะใช้เป็นห้องเรียน ห้องปฏิบัติการและห้อง กิจกรรมต่างๆ เช่นเดียวกับ กรมวิชาการ(2539 : 118) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินความพร้อมของท้องถิ่นในการขยายโอกาสการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี พบว่า ในภาพรวมของประเทศโรงเรียนขยายโอกาสมีสภาพความพร้อมด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์การสอนระบบบริหาร และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีปัญหาในความพร้อมด้านอาคารสถานที่และยังสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535 : 9-10) ได้รายงานการศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าโรงเรียนมีอาคารสถานที่ยังไม่พอเพียง ยังขาดอาคารประกอบ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 56-57) ก็ได้รายงานการประเมินผล 1 ทศวรรษโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาปี 2533 - 2542 เส้นทางสู่การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ซึ่งพบว่า อาคารสถานที่ไม่เพียงพอใน 3 ปีแรก

2. ความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ด้านคุณภาพ

ในภาพรวมทุกหมวดมีความแตกต่างกันไปตามขนาดสถานศึกษา โดยที่สถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมมากที่สุดรองลงมาสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดเล็กมีความพร้อมน้อยที่สุด

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาขนาดกลาง มีข้อจำกัดหลายๆด้าน ได้แก่ จำนวนบุคลากร สถานศึกษาขนาดเล็กมีจำนวนบุคลากรน้อย ครูไม่ครบชั้น เช่น

สถานศึกษาบางแห่งมีครู 4 - 6 คน แต่จัดการเรียนการสอนระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวม 8 ชั้นเรียน ครู 1 คนต้องรับผิดชอบสอน 2 - 3 ชั้นเรียน ทั้งยังต้องปฏิบัติงานธุรการ โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ใกล้เคียงกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ อาคารสถานที่สถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาขนาดกลาง มีปัญหาเรื่องห้องเรียน อาคารประกอบ ห้องพิเศษที่จะจัดกิจกรรม หอประชุมนักเรียน ในบางแห่งมีการ แก้ปัญหาโดยแบ่งซอยห้องเรียนมาตรฐานเป็นห้องเรียน ห้องกิจกรรมต่างๆงบประมาณจะได้รับจัดสรรตามจำนวนนักเรียนซึ่ง ไม่เพียงพอต่อการบริหารงาน ด้านคุณภาพของโรงเรียน วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน เช่นเดียวกับงบประมาณได้รับจัดสรรน้อย ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่ต้องการเรียน

ข้อจำกัดทุกด้านดังกล่าวนับเป็นปัญหาอย่างยิ่งต่อความพร้อมในการจัดการศึกษา ภาคบังคับด้านคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นันทา เชาวฤทธิ์ (2536 : 99-100) ได้เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมในเรื่องบุคลากร อาคารสถานที่มากกว่า โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก เช่นเดียวกับกับ มนัส แก้วพิทักษ์(2538 : 127) ที่ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินการขยายโอกาสการศึกษาภาคบังคับตามทัศนะของผู้บริหารและครู โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 4 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใน 2 ด้าน ก็คือด้านอาคารสถานที่และด้านครุภัณฑ์ กล่าวคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ย่อมมีอาคารสถานที่และครุภัณฑ์มากตามไปด้วย

เมื่อพิจารณารายหมวด สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 ในหมวดที่ 1 การบริหารทั่วไป ในภาพรวมทั้งหมวด สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีความพร้อมในด้านการบริหารทั่วไปมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมด้านการบริหารทั่วไปมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับ เฉลิมพล พิณทอง (2542 : 125) ที่ศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ที่พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีความพร้อมในการบริหารงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และเมื่อพิจารณารายด้านแล้วด้านการบริหารบุคคลและด้านการสื่อสารคมนาคมและการประชาสัมพันธ์ สถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง มีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาใหญ่มีบุคลากรและเครื่องมือสื่อสารการประชาสัมพันธ์มากและทันสมัยกว่าจึงมีความพร้อมมากกว่า ส่วนในด้านการ

จัดองค์กรและด้านการวางแผนปฏิบัติการ โรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ยกเว้นสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาทั้งสองขนาดมีการปฏิบัติในเรื่องการจัดองค์กร และเรื่องการวางแผนปฏิบัติการของโรงเรียนใกล้เคียงกัน

2.2 หมวดที่ 2 งานธุรการ ในภาพรวมทั้งหมวด สถานศึกษาขนาดใหญ่

มีความพร้อมงานธุรการมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมธุรการมากกว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว ด้านการบริหารงานธุรการ และด้านการบริหารงานทะเบียนและสถิติของข้าราชการครูและลูกจ้างประจำ สถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลางก็มีความพร้อมมากกว่า สถานศึกษาขนาดเล็กด้วย ซึ่งสอดคล้องกับประสิทธิภาพในการนิเทศโรงเรียนประถมศึกษา ที่พบว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่มีบุคลากรมาก จึงมีการแบ่งหน้าที่ในการการทำงานธุรการอย่างถูกต้องตามระเบียบงานสารบัญตรงกันข้ามกับสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีบุคลากรเพียง 4 - 6 คน ต้องปฏิบัติการสอนและต้องทำงานธุรการเท่ากับสถานศึกษาใหญ่ ดังนั้นจึงมีความพร้อมในเรื่องนี้น้อย ส่วนด้าน การวางแผนงานธุรการ ด้านการบริหารงานสารบรรณ ด้านการบริหารงานการเงินและการบัญชี และด้านการบริหารงานพัสดุ สถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ยกเว้น สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่สถานศึกษาทั้งสองขนาดต้องปฏิบัติเป็นงานประจำ และมีจำนวนบุคลากรใกล้เคียงกัน ดังนั้นจึงเป็น ไปได้ที่มีความพร้อมใกล้เคียงกัน

2.3 หมวดที่ 3 งานวิชาการ ในภาพรวมสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อม

งานวิชาการมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมงานวิชาการมากกว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก และเมื่อพิจารณารายด้านแล้วทุกด้าน สถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมมากกว่าขนาดเล็กเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสถานศึกษาขนาดใหญ่มีบุคลากรมากมีการวางแผนงานแบ่งสายงานวิชาการกันอย่างเป็นระบบมีการปฏิบัติตามระเบียบ มีการพัฒนาครูผู้สอนมากกว่าและการจัดทำเอกสารหลักฐานแบบฟอร์มครบถ้วน ตรงกันข้ามสถานศึกษาขนาดเล็กมีบุคลากรน้อยไม่สามารถปฏิบัติงานวิชาการให้เป็นระบบได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เครือวัลย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา. (2535 : 93) ที่ศึกษาความพร้อมในการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้น

พื้นฐานที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความพร้อมในการดำเนินงานวิชาการอยู่ในระดับค่อนข้างน้อยและสอดคล้องกับ เสาวภาคย์ เหลลมพชร. (2544 : 88) ที่เปรียบเทียบความพร้อมของสถานศึกษา และศักยภาพของบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ขัดแย้งกับ มนัส แก้วพิทักษ์ (2538 : 128) ที่ศึกษาปัญหาการจัดดำเนินการขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี ตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 4 ที่พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็กมีความพร้อมในด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณไม่แตกต่างกัน

2.4 หมวดที่ 6 โรงเรียนกับชุมชน ในภาพรวมสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมเรื่องโรงเรียนกับชุมชนมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมเรื่องโรงเรียนกับชุมชน มากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กและ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว ด้านการได้รับความความสนับสนุน ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติโรงเรียน ด้านการให้บริการชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อม

มากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มนัส แก้วพิทักษ์ (2538 : 127) ที่ศึกษาปัญหาการจัดดำเนินการขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี ตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 4 ที่พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็กมีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ และชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขนาดเล็กมีข้อจำกัดในเรื่องบุคลากรการปฏิบัติในเรื่องนี้จึงปฏิบัติแต่เพียงมาตรฐานต้น ๆ เช่น มีผู้รับผิดชอบและปฏิบัติ แต่ไม่มีการบันทึกหรือรายงานการปฏิบัติ ประเมินผลและการเผยแพร่ให้ชุมชนทราบเป็นต้น แต่สำหรับด้านการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นั้น สถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ยกเว้นสถานศึกษาขนาดใหญ่กับสถานศึกษาขนาดกลางที่มีความพร้อม ไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการวางแผนปฏิบัติงานนั้นสถานศึกษาทุกขนาดจะต้องมีข้อมูลและแผนงานใกล้เคียงกัน

2.5 หมวดที่ 7 การบริหารอาคารสถานที่ ในภาพรวมสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมเรื่องการบริหารอาคารสถานที่มากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมเรื่องการบริหารอาคารสถานที่มากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก

และเมื่อพิจารณารายด้านแล้ว ด้านการบริหารห้องเรียน ด้านการบริหารอาคารเรียน และด้านการบริหารห้องบริการ สถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็กสถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก เช่นเดียวกันด้วย ซึ่งสอดคล้อง มนัส แก้วพิทักษ์ (2538 : 119) ที่ศึกษาปัญหาการจัดดำเนินการขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี ตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 4 ที่พบว่า ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ เมื่อเปรียบเทียบตามขนาดโรงเรียนมีปัญหาในการดำเนินการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยัง สอดคล้องกับ นันทา เชาวน์ฤทธิ์(2536 : 99) ที่ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครที่มีต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดใหญ่มีความเห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมเรื่อง ของสถานที่ ห้องประชุม ห้องโสตมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขนาดเล็กมีข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่ ปริมาณอาคาร ปริมาณห้องเรียน และจำนวนบุคลากรที่จะปฏิบัติ ดังนั้นในการปฏิบัติจึงไม่เป็นระบบหรือไม่ได้ปฏิบัติ ส่วนด้านอาคาร โรงอาหาร ด้านการบริหารบริเวณโรงเรียน และด้านบริหารอาคารห้องน้ำ-ห้องส้วม สถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลางมีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ยกเว้นสถานศึกษาขนาดใหญ่กับสถานศึกษาขนาดกลาง เช่นเดียวกันกับด้านการบริหารอาคาร โรงฝึกงาน ด้านการบริหารอาคารหอประชุม และด้านการบริหารอาคารพลศึกษา สถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก ยกเว้นสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดเล็กมีสภาพการขาดแคลนอาคารดังกล่าวเหมือนกันจึงมีแนวการปฏิบัติที่มีมาตรฐานใกล้เคียงกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

งานวิจัยเรื่องนี้มีเจตนารมณ์ที่จะศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับของสถานศึกษาว่าสถานศึกษาแต่ละขนาดมีความพร้อมในหมวดต่าง ๆ ตามเกณฑ์มาตรฐานระดับมาตรฐานใด สถานศึกษาขนาดใดมีความพร้อมมากกว่ากัน และเมื่อพบสถานศึกษาขนาดใดมีปัญหาหรือด้านใดที่เป็นปัญหาจะได้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาในระดับต่างๆ ได้แก่ ระดับกระทรวง ระดับกรม ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยจะขอเสนอแนะแยกเป็นระดับดังต่อไปนี้

1.1 ระดับกระทรวง

ในด้านปริมาณ กระทรวงสามารถนำผลการวิจัยในเรื่องความพร้อมเป็นข้อมูลของสถานศึกษาขนาดต่าง ๆ ในเรื่องการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาภาคบังคับที่เกี่ยวกับการวางแผนการจัดสรรทรัพยากรให้กับสถานศึกษา

ในด้านคุณภาพ กระทรวงสามารถนำผลการวิจัยเป็นการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับที่เกี่ยวกับการบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ โรงเรียนกับชุมชน และการบริหารอาคารสถานที่ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนในภาพรวมของทั่วประเทศตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในการกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาภาคบังคับ ต่อไป

1.2 ระดับกรม

ในระดับกรมซึ่งทำหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำผลการวิจัยในเรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

ในด้านปริมาณกรมสามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดในการวางแผนการจัดสรรอัตรากำลังของครูผู้สอนและนักการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละขนาด ตลอดจนการกำหนดแผนการจัดสรรอาคารประกอบให้กับสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก

ในด้านคุณภาพกรมสามารถนำผลการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับนี้ไปวางแผนกำหนดมาตรการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามขนาดต่าง ๆ

1.3 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

ระดับเขตพื้นที่ศึกษานี้เป็นระดับที่ใกล้กับสถานศึกษามากที่สุดสามารถนำผลการวิจัยหรือการประเมินสถานศึกษานี้ไปใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด

ในด้านปริมาณเขตพื้นที่การศึกษาสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาขนาดต่าง ๆ ในการบริหารจัดการและจัดสรรงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน อาคารสถานที่ เพื่อแก้ปัญหาความขาดแคลนในเรื่องต่าง ๆ ตามความขาดแคลน

ในด้านคุณภาพ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์เชิงรุกในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของจังหวัดให้มีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรในเรื่องการบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ โรงเรียนกับชุมชน และการ บริหารอาคารสถานที่ ที่เป็นภาพรวมของเขตพื้นที่การศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

1.4 ระดับสถานศึกษา

สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติงานโดยตรงสามารถนำผลการวิจัยด้านคุณภาพในครั้งนี้นำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยนำหมวดต่าง ๆ ตามเกณฑ์มาตรฐานนี้ไปพิจารณาว่าสถานศึกษาปฏิบัติได้ต่ำกว่าระดับมาตรฐานหรือเท่าระดับมาตรฐานแล้วจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ซึ่งมีความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับไม่เท่ากัน นั้น จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกันตามขนาดด้วยหรือไม่

2.2 ควรทำการศึกษาในเรื่อง ความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับของสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันว่า มีผลต่อการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หรือไม่

2.3 ควรทำการศึกษาในเรื่องขวัญและกำลังใจของครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันและความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับไม่เท่ากันว่า มีขวัญและกำลังใจแตกต่างกันด้วยหรือไม่

2.3 ควรทำการศึกษาแบบเจาะลึกถึงสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้สถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันมีความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับแตกต่างกัน

2.5 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับของสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันว่า มีผลต่อการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาหรือไม่